

Fóí'a basericésca.

Organu

pentru cultura religioasa a clerului si a
poporului.

Redigeata de

Dr. **Alesandru V. Gram'a.**

10 Iuliu 1883.

Cuprinsulu:

Principiele fundamentali ale filosofiei Santului Tom'a. — Sânt'a Biserica in
Germani'a. — Documente relative la istori'a bisericeii noastre. — Vitiulu concu-
binatului in poporul nostru. — Explicarea psalmului 50 dupa P. Paulu Segneri. --
Serbatorile nasterii Santului Ioanu Botezatoriulu si a Mantuitoriulu nostru. —
La cestiunea revisiunii cârtiloru bisericesci rituali.

Apare in 10 si 25 st. n. a fia-carei luni.

Pretiuulu pre unu anu 3 fl. v. a.

Blasiu, 1883.

Tipograff'a Seminaruluiu gr.-cat. in Blasiu.

Principiele fundamentali ale filosofiei Santului Tom'a.

Celi mai multi filosofi, ce au retacitu in sistemele loru filosofice, au retacitu pentru ace'a, pentru-cà nu au cunoscutu principiulu celu adevratu alu relatiunei teologiei facia cu filosofi'a. Din necunoscerea acést'a apoi au urmatu una multime mare de erori. Asia cá se tacemu de altii, filosofi *supranaturalisti* au statoritu sisteme de acele, in cari filosofi'a este cu totul absorbita de teologia, asia câtu ea cá atare nice nu mai existe. Din contra filosofi *rationalisti* au statoritu atari sisteme filosofice, in cari teologi'a este cu totul absorbita de filosofia, asia câtu in sistemele loru pentru teologia nu mai remane nice unu campu.

Ambele aceste extreme le au incungiuratu toti filosofi celi adeverati crestini, in fruntea carora stà Santulu Tom'a. Elu a desemnatu cu una agerime mare lini'a de margine intre teologia si filosofia, asia câtu ambele si au terenulu si ambitulu loru adevratu si naturalu. Impregiurarea acést'a l'au ajutatu pre S. Tom'a forte multu, asi'a câtu s'a potutu dimitte pana la speculatiunile cele mai subtile, de cari este capace mintea omenésca, fora cá se cada nice baremu odata in erorii supranaturalistiloru seau a rationalistiloru.

In specie Santulu Tom'a pentru a trage una linia demarcatoria intre teologia in intielesulu strinsu alu cuventului si intre filolosofia, deosebesce doue specii de adeveruri cu privire la lucrurile divine. Anume unele, cari trecu preste tote poterile mintei omenesci, si altele la cari pote ajunge si mintea omenésca¹⁾. Deosebirea acést'a inse nu avemu se ni o intipuiumu, cá si cum ar' avé bas'a in insasi essenti'a adeveruriloru acestor'a, pentru-cà Ddieu este adevverulu absolutu unulu si simplu. Ci deosebirea jace numai in relatiunea adevveruriloru acestor'a facia cu facultatea nostra de a cunosce.

Se nasce acum intrebarea, cá pentru ce esistu adevveruri de acele cu privire la lucrurile divine, cari trecu preste tote poterile mintei nostre? La intrebarea acést'a raspunde forte frumosu S. Tom'a in modulu urmatoriu, prin care odata pentru totu de a un'a a combatutu pre toti rationalistii, cari nu voiescu se primesca nice unulu din adevverurile aceste. Noi nu avemu despre Domnedieu cunoscintia directa, dice S. Tom'a, ci tota cunoscinti'a nostra despre Ddieu se baséza pre una conclusiune dela lucrurile create. VEDIENDU lucrurile create conchidemu din ele la Ddieu creatoriulu. Din acést'a inse urméza, cá

---

¹⁾ Quaedam namque vera sunt de Deo, quae omnem facultatem humanae rationis excedunt, ut Deum trinum esse et unum. Quaedam vero sunt, ad quae etiam ratio naturalis pertingere potest, sicut est, Deum esse, Deum esse unum, et alia hujusmodi. Contra gentiles. I. I. c. 3.

tota cunoscinti'a nostra despre Domnedieu este imperfecta, si in vietii'a si essenti'a lui Domnedieu trebuescu se fia inca multe lucruri, la cari cunoscinti'a acést'a imperfecta a mintei noastre nu pote se ajunga. Afora de ace'a ce deosebire mare este între cunoscinti'a nostra omenésca si între cunoscinti'a angeriloru, despre Domnedieu, si totusi chiaru si pentru angeri suntu inca nenumerate afundfmi in vietii'a si in essenti'a divina, la cari cunoscinti'a loru naturala nu pote se ajunga. Prin urmare cu câtu mai vertosu se dau atari afundfmi in Domnedieu pentru mintea nostra omenésca cu multu mai debila cá a angeriloru. In urma dice S. Tom'a, ni este toturoru cunoscutu, cá noi chiaru si lucrurile create nu le potemu cunoesce perfectu, ci chiaru si in ele mai suntu multe cestiuni, de multe ori essentiali, la cari mintea nostra ori si câtu de agera si de esculta, totusi nu pote strabate. Asia p. e. cá se tacemu de altele, in lucrurile fisice, câte cestiuni de momentulu celu mai mare nu suntu resolute chiaru nice astádi, si pote cá nu se voru poté resolví nice cându, cum este p. e. essenti'a luminei, pre care o vedemu in totu minutulu, si totusi moritoriu pre lume nu va sci nice odata, cá in ce consiste, asemene essenti'a caldurei, electricitatei si asia mai departe. Se au satoritu, ce e dreptu, cu privire la essenti'a poteriloru acestor'a in tempurile mai noue multe hipotese. Inse pre cându cugetáu fisicii, cá una hipotesea este probata de ajunsu, asia câtu pote fi inaltiatu la rangulu de teoria, pre atunci s'a ivitu ceva in contr'a ei, ce o a resturnatu pentru totu de a un'a. Asia a patitu si a dou'a si a trei'a hipotesea si asia mai departe, câtu bietii fisici cu hipotesele aceste suntu cá condamnatulu din infernulu anticu, care stá sub unu maru, si-si intinde mânile dupa fructele lui. Cându cugeta inse cá le a ajunsu cu mân'a, atunci ele se redica in susu, si elu in eternu remanc cu mânile gole. Deca acum chiaru si in lucrurile create, despre cari avemu cunoscinti'a de multe ori directa, inca suntu multe lucruri, la cari mintea omenésca nu va poté strabate nice odata, atunci cu câtu cu mai mare dreptu potemu dice, cá suntu atari lucruri in Domnedieu celu necreatu si creatoriulu toturoru.

Adeverurile divine, la cari pote ajunge mintea nostra, forméza obiectulu *filosofiei*, pre cându acele, la cari mintea nostra nu pote ajunge, forméza obiectulu *revelatiunei*.

Inse revelatiunea cuprinde si adeveruri de acele, la cari pote ajunge si mintea omenésca, seau cari forméza obiectulu propriu alu filosofiei. Din impregiurarea acést'a se nascu doue intrebari, la cari a si respunsu S. Tom'a cu tota agerimea cea indatinata a genialitatei lui. Anume se nasce antáiu intrebarea, cá ore consultu a fostu, cá Domnedieu se descopere si lucruri de acele, la cari pote ajunge si mintea omenésca de sine lasata, si a dou'a, cá óre consultu a fostu, cá Domnedieu se ni descopere lucruri de acele, cari si fora de ace'a trecu preste tota puterea mintei noastre si pentru noi remanu purure unu misteriu.

La întrebarea antaia răspunde S. Tom'a, că a fostu tare convenientu, că Domnedieu se descopere si atari lucruri, la cari pote ajunge mintea omenésca si de sine. Acést'a pentru-că deca Domnedieu nu ar' fi descoperitu si atari lucruri, atunci multi omeni nu ar' fi potutu ajunge la cunoscinti'a loru nice odata fiendu împiedecati de alte împregiurari. Asia unii nu aru poté ajunge la cunoscinti'a loru, pentru-că nu au talentulu recerutu si deprinderea de lipsa in cugetare, altii pentru-că nu au tempulu recerutu fiendu ocupati cu castigarea lucrurilor de lipsa spre sustinerea vietiei, altii pentru-că nu ar' avé pacienti'a receruta la unu lucru atatu de greu, cum este aflarea adeveturilor acestora. In urma chiaru si aceia, cari nu suntu împiedecati prin nemicu totusi candu au ajunsu la atare cunoscintia, nu se pote dŕce, că cunoscinti'a loru este in tota privinti'a corecta si cu totul nescutita de erori. Tote aceste areta, că Domnedieu a lucratu forte intieleptiesce, candu a descoperitu omeniloru si adeveturi de acele divine la cari pote ajunge si mintea omenésca de sine lasata.

Totu asia de cu fundamentu răspunde S. Tom'a si la a dou'a întrebare, că convenientu a fostu, că se ne descopere Domnedieu si adeveturi de acele, cari trecu preste mintea nostra, si remanu pentru noi unu misteriu? Bunulu supremu, dŕce S. Tom'a, la care suntemu noi chiamati, este de asia, catu trece preste totu ce potemu noi vedé in lumea acést'a. Dupa ce inse noi spre nemic'a nu potemu tienti, fora că mai antaiu se-lu cunoscemu, de ace'a a fostu cu scopu, că Domnedieu se ni descopere si lucruri de acele, ce trecu preste tota mintea nostra, că asia si vointi'a nostra se invetie a nasuí spre lucruri de acele, ce întrecu totu ce vedemu noi in lume. Afora de ace'a noi atunci cunoscemu pre Domnedieu precum se cuvine, candu scimu, că elu trece preste tota cugetarea nostra. Acumu chiaru prin ace'a, că Domnedieu ni a descoperitu noue adveturi despre sine, ce trecu preste mintea nostra, se intaresce in noi conscienti'a si convictiunea, că Domnedieu este mai pre susu de tota cugetarea nostra, si prin ace'a cunoscinti'a nostra despre Ddieu devine mai adevetata, că atunci vedemu noi deplinu, cătu de necuprinsu este Domnedieu pentru noi.

In urma, prin ace'a, că Domnedieu ni a descoperitu noue lucruri, ce trecu preste poterile mintei nostre, se infrana superbi'a mintei, isvorulu toturorur releloru, si omulu invetia a-si cunosce pucinetatea s'a ¹⁾. (Va urmá)

Sânt'a Baserica in Germani'a.

Unu deceniu si mai bine a espiratu dejá, decându S. baserica in Germani'a avú de a indurá un'a multime de suferintie. Statulu aduse acoló unele legi cu privire la baserica, cari cadréza forte bine pentru un'a baserica protestanta, ce mai totu de-a-un'a s'a identificatu cu statulu, inse de locu nu cadréza pentru baseric'a catolica basata si gubernata dupa principii cu totul diverse

¹⁾ In studiulu acest'a amu urmatu si vomu urmá pre Dr. A. Stöckl »Geschichte der Philosophie des Mittelalters« tom. II. pag. 427 si uu.

de cele protestante. La aceste s'a mai adausu si inpregiurarea ace'a, că legile din cestiune s'au esecutatu de unu guvern u strainu de credinti'a catolica, prin ce positiunea bisericeii catolice a devenitu si mai trista. In urm'a acestor'a de sine se intielege, că sant'a biserica a trebuitu se se opuna legiloru acestor'a. Modulu opusetiunei l'a avutu dejá s. biserica prescisu inca din seculii primi ai crestinetatei, cându s. biserica a fostu constrinsa se faca opusetiune legiloru celoru nedrepte facia cu crestini aduse de inperatii romani. Modulu acest'a vechiu de opusetiune practisatu in tempulu nostru si de biserice'a din Germani'a este modulu *opusetiunei passive*, in urm'a careia s. biserica denéga implinirea legiloru aduse in contr'a ei, inse pentru ace'a suferi cu pacientia si curagiu tote pedepsele dictate asupr'a neimplinitoriloru legeri. Astufeliu s'a potutu întemplá in decursulu unui deceniu, de in Prusi'a in urm'a legiloru din cestiune mai tote scaunile episcopali au devenitu in vacantia, ce au duratu ani intregi prin esilarea mai a totoruru Episcopiloru, dintre cari celi mai multi au si moritu prin tieri straine, precumu eruditulu *Ketteller* Episcopulu din Mainz si celebrulu catechetu *Martin* Episcopulu din Paderborn, éra altii au siediutu in inchisore ani intregi cá Metropolitulu Cardinalulu din Posen. Capitulele catedrali s'au raritu asia de tare, cătu in alte capitule nu a mai remasu decâtu unu singuru canonicu. Éra ce atinge preotimea rurala, preste doue mii de parochii au remasu fora pastori, asia cătu nu odata trebuieáu credintiosii se calatorésca in tempu de nopte pre ascunsu cale de 5 si 6 óre pentru a aduce in secretu câte unu preotu la patulu ver unui moribundu. Pre langa opusetiunea acest'a passiva S. biserica a intrebuintiatu si tote midilokele legali spre abrogarea legiloru acelor'a, prin cari ea pre dreptulu se sentieá atâtu de asuprita. Spre scopulu acest'a poporulu catolicu a tramisu in Parlamentulu Prusiei aprobe la 100 deputati fideli santei bisericeii, dintre cari cei mai multi laici, cá aceia acoló in continuu se se lupte pentru libertatea santei bisericeii. La acestia s'au asociatu cá hospitanti multi chiaru si dintre Protestantii celi doritori de binele santei bisericeii. Si in adeveru coron'a acest'a de deputati fideli santei bisericeii s'a si luptatu cu gloria in decursu de mai bine de 10 ani, asia cătu acumu suntu aprobe de triumfu. Au venitu, ce e dreptu, pre coron'a acest'a de deputati bravi multe desastre in decursulu celoru 10 ani. Amintimu intre altele numai mortea neasceptata a genialului ei conducatoriu, avocatulu *Malinkrodt*, unulu din primii parlamentari ai Europei, care vorbirea cea din urma tienuta in Parlamentulu Prusiei in favorulu bisericeii asuprite si o a finitu cu cuvintele unui adevératu crestinu: *per crucem ad lucem*. Inse pre langa tote desastrelle aceste eli nu au desperatu nice odata. Bine scieáu eli, că Mantuitoriulu nostru a promis u numai bisericeii universali esistintia pana la capetulu lumei, nu inse si bisericeiloru particulari. Pentru ace'a desi scieáu, că e cu potintia, că s. biserica in Germania cá un'a biserica particularia in urm'a suferintieloru celoru multe pote se piera, totusi nu si au uitatu nice de ace'a, că datorinti'a membriloru bisericeii este, că se se lupte cu curagiu

si pacientia pana in capetu, cãce apoi de cele alalte vã grigi Domnedieu dupa sfaturile sale cele nemarginite si necuprinse.

Si éta in urma dupa un'a suferintia asia grea si indelungata Prea Bunulu Domnedieu s'a induratu de baseric'a sa cea fidela din Germani'a. Cu ajutoriulu lui Domnedieu intieptiunei celei recunoscute de tota lumea a bunului nostru Parinte Leonu XIII si a guvernului Majestatei Sale Imparatului Germaniei i a succesu a usiorã in multe privintie sortea santei biserici in Germani'a. Legile relative la usiorarea sortei santei biserici in Germani'a s'au primitu dejã cu doue din trei pãrti de voturi in cas'a de diosu. De presente decurge desbaterea in cas'a de susu. Dupa ce se voru primí si acoló, numai decãtu vã urmã sanctificarea din partea Majestatei Sale imparatului. Ce e dreptu si dupa legile aceste mai remanu inca multe lucruri neplacute pentru s. baserica in Germani'a. Inse totusi sortea ei vã fí in multe privintie usiorata pre venitoriu.

Cã fii ai uneia si aceleasi sante baserici, cari pre langa tote diversitatea nationala si de limba, totusi formamu la olalta unu singuru corpu, corpulu misticu alu Domnului nostru Isusu Christosu unitu prin aceasi credintia, sperantia si iubire, ne bucuramu din inima, cã s. baserica in Germani'a a ajiunsu si tempulu acel'a fericitu de a poté sterge lacrimile cele multe amare, ce le a versatu mai bine de 10 ani.

Un'a intemplantu nu de pucinu momentu religiosu in Germani'a este si ace'a, cã in dilele trecute Ministrulu de culte si instructiune publica prin unu circulariu indreptatu catra tote Directiunile gimnasiali a opritu pre venitoriu in gimnasia propunerea hipotesei lui Darwin *despre originea omului numai prin concursulu legiloru fisice esistenti si de presente in natura si inca dela moima, fora de nece un'a intrevenire a unei fientie, ce este afora si preste natura.* Abstragundu dela ace'a, cã intrãga hipotes'a acést'a este mormentulu religiunei, si cã atare ori si ce supravighiatoriu preste instructiune trebue se o tiena departe de inim'a tinerimei, nu ne potemu de locu esplicã, cum ar' poté unu ministru se suferi indoparea tinerimei cu un'a hipotesa, ce sta pre petiore asia slabe in cãtu la totu pasiulu are lipsa de alte hipotese, asia cãtu ea nu este altu ceva decãtu unu conglomeratu de hipotese cari de cari mai fantastice. ¹⁾ Afora de ace'a un'a hipotesa, ce a aflatu atãtia contrari geniali, precumu in Germani'a pre Baer si Vigand, in Americ'a pre Agassiz, éra in Franci'a mai tota

¹⁾ Ne amu miratu cãndu amu vediutu, cã tinerimea nostra academica din Clusiu in «Observatoriulu» a redicato de odata la rangulu de teoria, si inca a redicato atunci, cãndu sustiene, cã espuerca ei nu contine nemicu antireligiosu!!! Noi scimu cã *teor'a* este unu adeveru incontestabilu, precumu p. e. in Matemaþeca teori'a lui Pitagor'a si alui Carnot, éra *hipotes'a* este un'a opiniune mai multu seau mai pucinu probabila cu privire la un'a cestiune orecareva. De cãndu este Darwinismulu unu adeveru incontestabilu? Si deca este adeveru incontestabilu, atunci cumu pote ca se nu contiena nemicu antireligiosu? Tinerimea nostra ar' face bine, deca si ar' padi studiile, si ar' lasa disputele prin foi, cã ore Darwinismulu e religiosu seau anti-religiosu. Va avé tempu spre ace'a, cãndu va fí mai matura, si va sci face mai bine cã acumu docebire intre teoria si ipotesa.

lumea, fiindcă acól în ainea invetiailor francesi celor atâtu de finu si de subtilu cugetatori, tota hipotes'a lui Darwinu este si trece de ridicula, este de-totu gresitu a o divulgá chiaru printre omenii tineri, cari nice pre ea nu o potu întielege nice contraargumintele contrariloru.

În urm'a dispusetiunei acesteia a ministrului de sine se întielege, că si sortea catechetiloru se vá usiorá, fiindcă nu voru mai fi siliti asi pierde tempulu cu combaterea Darwinismului, cându voru ajunge la tractatulu despre crearea omului.

La noi ce e dreptu, nu se propune Darwinismulu prin scolele medie. Inse la noi este altu necasu. Manualele de zoologia de pre la noi mai tote amiroasa mai multu seau mai pucinu a Darwinismu. Deca deschide omulu p. e. unu atare manualu, atunci numai decátu afla, că lumea fisica se imparte în trei regne, anume: regnulu animaliloru, plantelor si alu mineraleloru. Regnulu celu de antaniu apoi incepe cu primul animalu, care este omulu, si aci este Darwinismulu curatu, dupa care omulu nu este altu-ceva decátu unu animalu mai pre susu de altele. În opuri de istori'a naturale, ce stau pre bas'a credintiei, noi ni aducemu aminte a fi vediutu alta impartire a lumii fisice, anume un'a impartire în patru regnuri, si în specie antaiu regnulu omului, care numai în parte apartiene lumii fisice, a dou'a regnulu animaleloru, a treia a plantelor, si a patr'a a mineraleloru. Afora de aceia prin tractatele fisiologice si anatomice de prin unele manuale de istori'a naturala mai ocuru si alte multe lucruri, ce miroasa mai multu seau mai pucinu a Darwinismu. Speramu inse, că cu tempu nu vomu remané nice noi îndereptulu Germaniei în privinti'a Darwinismului în scolele medie.

În faci'a acestoru doue misicari atâtu de salutarie pentru s. baserica în Germani'a ni se micșoréza în câtuva bucuriea prin ace'a, că un'a parte însemnata a intelligentiei germane mai cu sema protestante voiesce se redice unu monumentu lui Schoppenhauer filosofulu celui mai desperatu, ce a esistatu ver odata († 1861 în Frankfurt). Nu ne amu ocupá cu noutatea acést'a trista, deca nu s'ar' fi adusu dejá de mai multe foi romanesci, si inca chiaru si de acele de caracteru pronunsiatu religiosu, fara cá se o comenteze câtu de pucinu, cá publiculu nostru se scie despre cine e vorb'a. Cine este Schoppenhauer acest'a? Pre scurtu, elu este filosofulu si teoreticulu nihilismului celui mai radicalu. Cuintessenti'a ideiloru lui filosofice este, că în lume nu este nice un'a esistintia reala, ci totu chiaru si corpulu nostru este numai la parere, în fapta inse nu esiste. Totu ce esiste, -este numai un'a vointia inconscia, ce-si creéza în continuu obiecte, pentru a -si cercá în ele indestulirea. În urma inse vointi'a acést'a, ce în omu creéza obiectele cele mai inalte, are se se convinga, că nice unu obiectu nu o pote indestulí. Pana acum s'a convinsu vointi'a acést'a, că pre omu religiunea nulu pote ferici(!). De ace'a alérga acum dupa cultura. Inse si despre cultura se va convinge, că nu-lu pote ferici. Atunci si va cautá altu obiectu, în care inca se va insielá. În urma inse va ajunge la convingerea,

că nepotendulă nemicu fericii, este mai bine a nu fi decât a fi, este mai bine a parasi carnavalul esistintiei si a se cufundă érase in nemic'a. Atunci va urma *un'a sinucidere generala a genului omenescu*, si prin ace'a va încetă si lumea, care nu este decât un'a intipuire a omului. Atunci neesistandu omulu nu va mai existe nice lumea, si se va incepe fericirea în nemic'a, deca cumva vointi'a cea inconscia nu va nebuin' a dou'a ora si nu va porni a dou'a ora pre calea pre care a mersu odata ¹⁾

Mari suntu retacirile filosofiei celei cadiute dela credintia. Inse nice un'a nu este asia mare si infricosiata cá acést'a. Si filosofului unei atari retaciri voiescu unii Germani inteligenti se-i redice monumentu! O tempora o mores! Imperatulul filosofu Solomonu inainte de acést'a cu câteva mii de ani a invetiatu mai bine decâtu Schoppenhauer, cá tote suntu desiértatiune, si nemicu trecutoriu nu pote ferici pre omu. Inse elu a trasu de aci nu conclusiunea cá omulu trebuie se se senucida, cá in neesistintia se fia fericitu, ci conclusiunea, cá omulu se-si caute fericirea in Celu Netrecutoriu, si pentru ace'a si dice: *Disertatiunea disertatiuniloru si tote suntu disertatiune, afora de a servi lui Domoedieu.*

Domnii din Germani'a ar' face mai bine, deca ar redicá monumentu imperatului filosofu Solomonu, care multu mai bine a deslegatu cestiunea desiértatiunei lumii acesteia cá Schoppenhauer.

Documinte relative la istori'a bisericei nostre

de Joannu Antonelli can. metrop.

Actulu de renuntatiune.

alui Gregoriu Maioru la episcopi'a Fagarasiului.

Infrascrisulu in vigorea prezentei facu cunoscutu tuturoru si singuráticiloru, pre cari i-intereséza, cá eu din ratiuni pregnante resignandu la episcopatulul de ritulu grecescu alu Fagarasiului in acestu mare principatu alu Transilvaniei prin indurarea c. regesca mie conferitu si confirmatu si de catra S. Scaunu alu Romei, nu dubitez, cá si bunurile episcopale, adeca dominiulu fiscale alu Blasiului, am se-lu resignezu si se-lu restituiescu pre cum mi s'a transpusu mie de Fisculu reg. la a. 1773 cu tote aquisitele si procreatiunile produse cu industri'a mea si nu usiore spese proprie cu tote proventele, beneficale, emolumentele si drepturile incepundu dela 1-a Octobree anului prezente in conformitate cu intimatele adresate mie de excelsulu reg. Guberniu si The-saurariatu, precum si ale delegatiloru comisari esmisi spre scopulu acest'a, si adeca ilustrului d. Felszegi consiliariu si magnificului esactoru camerale Thorvesten spre libera dispositiune, astádi in fapta le si resignezu si restituiescu, dara la acést'a a mea resignatiune adaugu urmatoriele impregiurári statului niieu congruente si umilite si adeca:

1. De ora-ce vacanti'a acestui scaunu depinde si dela confirmarea s. scaunu alu Romei, eu nu potu recede dela acestu scaunu episcopale in ainte de ce se ar' intemplá acést'a, prin urmare trebuie se fiu consideratu inca cá

¹⁾ Ideile aceste curiose si le a espusu filosofulu mai cu sema in opulu seu principalu: die Welt als Wille und Vorstellung.

episcopu fungente, ér' mai multu me incredu in indurarea Maiestatei sale c. reg. apostolice, cà nu va voi se fiu lipsitu de pucinele fructe de cucuruzu pendente a acestui anu, procuratu prin grigi'a, industri'a si solitudinea mea, ce preste pucinu se voru culege, afora de ace'a intentioneazu, cà si sementi'a de toamna in totu dominiulu acest'a, mare parte facuta prin mine se se consume dupa dispositiunile mele, prin urmare me rogu, cà se nu fiu impiedecatu dupa resignarea dominiului intr'unu lucru ori altulu se fiu vexatu, noii oficiali provisorali, cari se voru constitui de Fisculu reg. se se invieze si instrueze dupa cuvenintia se asculte de dispositiunile mele in respectulu premiseloru doue obiecte si se se conformeze lasandule din partea mea tota puterea asupr'a celoru-alalte obiecte de economia si de a culege proventele neconditionatu dupa tenorea prescriseloru de Fisculu regescu.

2. De ora-ce este notoriu si se va vedé si mai chiaru din elaboratulu domniloru cancelisti constitui de presente in urbarisatiunea acestui dominiu, cà eu sub episcopatulu meu am largitu considerabilu acestu dominiu nu numai prin acquisitiuni reale, ci si cu industria speciale inmultindui proventele in modu notabilu, éra spre procurarea si efectuirea acestor'a am espendatu nu usiore sume in detrimentulu fiitorei mele subsistentie, aceste spese versate de mene spre marirea dominiului si ale proventeloru lui, ce la tempulu seu se voru legitima, se mi se refunde de catra sucesorulu meu, dupa cumu am refundatu si eu si antecesorii mei fora de nece una controversa, éra in casulu contrariu se am libertate a dispune cu acestea.

3. Candu mi incepusem episcopatulu mi s'au strapusu de catra Fisculu regescu legatele Rednichiane fora de nece una conditiune, éra cu gratios'a resolutiune mai recenta mi se demanda a resigná Seminariulu legatele Rednichiane in valoare de 1981 fl. 40 cr., pre cari in tempu intermediu le am incassatu, si fiendu-cà acumu mi ar' fi imposibile a numerá acést'a suma in bani parati, rogu pre Maiestatea S'a c. regesca, cà dupa ce eu acést'a suma o am intrebuintiatu spre marirea dominiului si proventeloru aceluia, se mi fia iertatu cà transpunendu residuulu, restulu remasu la locuitori se-lu rebonificu seminariulu cu naturale si respective se donezu spre inmultirea acestei fundatiuni si adeca:

1) Mor'a cu trei pietri redicata mai de curundu de mene in teritoriulu Blasiulu de catra Sancelu, ci asiá cà pre partea dominiului episcopale se nu cada nice una greutate seau sarcina pentru conservarea acestei mori si a iézului ei, pentru-cà locuitorii Sancelului au luat asuprasi lucrulu, ce se recere la iazu sub conditiune, cà acestui satu se se conceda prioritatea in macinarea fructeloru sale, éra proventele dilei de Sambat'a se se conceda bisericeii catedrale, care conditiune si seminariulu o va observá cu esactitate; mai incoló asignezu si nueliisulu, ce se va cere din cându in cându spre intarirea si consolidarea iazulu din ampl'a padure de pre teritoriulu sateloru Spini si Sion'a, castigata pentru dominiu cu spesele si industri'a mea.

Acést'a dispositiune o voru acceptá cu multiumita si sucesorii miei, de ora-ce pre lunga proventele fundationaloru se mai adauge si usufructulu acestoru paduri de curendu castigate.

2) Asemené testezu acestui seminariu pratulu din teritoriulu satulu Panade de siesa cara de fenu, ce le aduce in calculu de midilocu in fia care anu. Acestu pratu, ce este vecinu de una parte cu Ternav'a de alt'a cu drumulu de tiera, este castigatu cu spesele mele proprie. Fenulu ce se va produce seminariulu este datoriu se-lu cosesca si vectureze cu spesele sale si

fora de nece una greutate a dominiului episcopescu. Donatiunea mea presenta aduce pre anu usioru 250 fl. si interusuriulu acestor'a trecañdu preste debitulu, ce l'am incassatu din restantie Rednichiane, cugetu că acestu debitu este dejá complanatu pre deplinu.

3) Intre amelioratiile facute de mene dominiului suntu doi agrii in ambe calcaturile, unulu in un'a, si-a adusu primitiele sale in anulu acest'a, éra altulu in cea alalta calcatura in marime de 30 cubule si este semenatu antái'a ora in anulu acest'a, si-si va aduce primitiele numai in anulu venitoriu, si ceru că pentru consolatiunea si recompensarea industriei mele se mi se lase fructele anului curente, éra vinea din teritoriulu Cergaului, sadita de mene din fundamentu, se mi se lase pre vietia pre lunga decime solvinde dominiului episcopescu. Fisculu regescu dela diu'a resignarei dominiului adeca din 1-a Octobre pana in 1-a Decembre a. c. va se dica pre unu patrariu de anu aru competi a patra parte din tacsele inquiliniloru din Blasiu, dara fiendu-cá intre acesti tacsalisti suntu multu, pre cari eu i am asediatu cu industri'a mea, si acestia au fostu scutiti dela ace'a tacsu cu conditiune, cá se-si construésca locuintiele necesarie, me rogu că si tacs'a restanta la acesti iuquilini se mi se lase mie. Din contra

4) Me oblegu, cá de ora-ce Fisculu reg. nu este provediutu cu naturalia, din cari ar' poté solvi oficialii provisorali si servitorii sei, voiescu si trebue se rebonificu din provisiunea mea propria pre acesta diumetate de anu solvindule angarielle indatinate, numai cátu titulatii d. comisari se le escinda cu scirea mea si se le specifice la statulu personale.

5) Dupa gratios'a resolutiune regesca noului episcopu am de a transpune cá fondu instructu 2000 floreni, parte in naturale si vite, parte in requisite economice, éra una tertialitate in aparatulu residentiei episcopale. Acestu fondu instructu fiendu-cá in primele doue tertialitati computate in 1333 fl. 20 cr. si eu lu assignezu fiitoriulu episcopu in speciele espuse in alaturat'a consemnatiune in pretiu de midilocu, dara asia cá fininduse trituratulu si calcatulu de struguri, specificand'a cantitate de naturalia se o transpunu provisoratulu fiscale nemidilocitu in buna cualitate, era restulu de 200 floreni, pentru-cá in asta valoare am trebuitu se primescu si eu diversele utensilia requisite si instrumente, éra si voliu se le suplinescu in asemené lucruri, dara obtienendu dela clementi'a s'a regescu, pre cum umilitu speru, relaxarea lucruriloru transpuse preste premisulu fondu instructu de 2000 floreni voliu transpune succesoriulu meu utensilia si requisite pana la 200 floreni gratuitu, éra celea 200 floreni le voliu supleni in naturale de alta specie. Ce atenge in urma tertialitatea residua a fundulu instructu de 666 floreni 40 cr. in supelectile si aparatulu residentiei episcopale, de ora-ce dela Fisculu regescu afora de scaune si fecie de mese de pucinu pretiu n'am primitu altele, eu inca numai sub acést'a specie potiu ale transpune succesoriulu meu, si cugetu, cá i voliu face unu lucru placutu, deca in loculu supelectialoruu i-voliu recompensá aceli 666 floreni diumetate in bani parati, éra cea alalta in diverse naturale, cari si fora de ace'a i suntu necesarie, pre cumu dupa alegat'a consemnare in adeveru i le si recompensezu.

6) In urma Fisculu regescu pre tempulu introducerei mele in acestu dominiu mi a transpusu diverse restantie active, ce s'au aflatu la locuitori in naturale, materiale, requisite, utensilia in valoare de 5057 floreni 7 ⁶/₈ cr. fora de nece una conditiune seau intimatiune, cá eu acést'a sumu se o rebonificu candu-va Fisculu regescu, cu tote acestea prin gratiosulu rescriptu reg.

emanatu in 6 Augustu 1781, mi se impune, că subtragundu din precitat'a suma 2000 floreni că fundu instructu pentru sucesoru, restulu de 5057 fl. 7 ⁵/₈ cr. se-lu rebonificu erariului camerale succesive, éra in resolutiunea regesca mai de aproape se dice, se rebonificu tote restantiele active ale predecesoriloru miei Aronu si Rednicu, testate de eli seminariului clericiloru si se le transpunu aceluiași seminariu, ci dupa-ce aceste restantie atingatorie de episcopulu Rednicu amesuratu conspectului generale elaboratu in 5 Augustu 1779 de comisarii cameralei contienu 3542 floreni 18 ¹/₄ cr. si acést'a pre lunga sum'a de 5057 fl. 7 ⁵/₈ cr., ce am de ai rebonificá Fiscului regescu, asia seminariului dupa defalcarea competentiei erariale i-ar' mai veni 1514 floreni, dara mie sub acést'a suma mi s'au transpusu diverse materiale si adeca:

tiegle arse	95000	—	—	—	—	285 fl.
lietie taliate	400	—	—	—	—	16 fl. 40 cr.
scanduri	111	—	—	—	—	9 fl. 15 cr.
varu cub.	174 ¹ / ₂	—	—	—	—	69 fl. 48 cr.
tiegle concave pentru canale de ploia					—	8 fl. 48 cr.
diverse articule de mancare		—	—	—	—	15 fl. 47 ¹ / ₂ cr.
utensilia si instrumente economice		—	—	—	—	200 fl.
					Sum'a	605 fl. 18 ¹ / ₂ cr.

din cari cele de antâiu s'au aplicatu parte la edificiele economice trebuintiose parte la largirea edificieloru vechi, pre cari le restituazu Fiscului regescu respective sucesorului meu, prin urmare aceste materiale nu au fostu intrebuintiate spre folosulu meu propriu, éra cele din urma adeca utensiliile economice trebue se treaca gratis dela sucesoru la sucesoru, subtragundu acestea, remanu curatu numai naturalele adeca beuturile si vitele pre cari asi mai avé se le rebonificu Fiscului regescu.

Acést'a pucina suma ce resulta cu atâtu mai securu cutezu a o cere dela clementi'a sa regesca 1) că eu pre acestu dominiu in realități si provente l'am maritu in modu considerabilu cu spesele mele. 2) antecesorii miei au castigatu proventele acestui dominiu dela dñu'a denumirei loru, éra eu numai dela dñu'a introducerei mele. La casulu deca n'a-si poté castigá dela clementi'a regesca relacsarea acestei pucine sume, dau ace'a hipoteca, că din pensiunea mea anuale de 1500 floreni in trei ani succesive se mi se detraga in trei rate anuale.

Si acestea suntu pre cari dupa strapunerca acestui dominiu cutezu ale cere in genunchi dela clementi'a c. regesca, si pentru cari interpelezu cu supunere si pre excelsulu consiliu thesaurariale, că se benevoliesca ale spriginii interpunendusi si recomandatiunea s'a.

Datu Blasiu ultim'a Septembrie 1782.

Gregoriu Maioru m. p.
episcopu.

Imperates'a Mari'a Theresi'a in resolutiunea din 22 Septembrie 1779 adresata Guberniului transilvanu dice, că in considerarea relatiunei comisariiloru guberniali si ai Thesaurariatului regescu din 30 Iuliu an. 1779 si a reprezentatiunei clerului catolicu de ritulu grecescu adunatu in acestu anu in sinodu, se se esmita din nou aceli comisari la Blasiu in faci'a locului spre a luá si eruá tote proventele seminariului ascultandu si pre episcopulu cu respectu la tittlele si sumele ce au trebuitu se incurga, si se cera dela densulu ratiunile aniloru anteriori despre proventele seminariului si intrebuintiarea loru, si la acelea se chame de facia si pre Josafatu Devai prefectulu seminariului mai din ainte, că se dee informatiune despre administrarea s'a si se deslusesca dificultátile, ce

pote se aru ivi, acelea se le substerna esactoratului, de unde pre lunga opiniunea Guberniului se se asterna Maiestatei sale spre ulteriora dispositiune.

Dara de ora-ce episcopulu Fagarasului a trecutu cu vederea mandatulu prea inaltu din 3 Novembre 1773, care s'a resuscitat cu resolutiunea din 19 Septembrie 1776, se-lu provoce, a cooperá fidelu la lamurirea acelor ratiuni si pre fostulu prefectu Josafatu Devai spre ai dá ajutoriu. Inse se reprobeze episcopului cá a confundatu acele ratiuni prin diverse dificultáti, si acumu se-lu provoce a fi de ajutoriu comisariloru cu tota alacritatea si promptitudinea.

Vitiulu concubinatalui in poporulu nostru.

Vitiulu concubinatalui este unu vitiu, pre care cu totu dreptulu l'amu poté numí modernu. Acest'a nu pentru-cá dora temporiloru anteriore ar' fi fostu cu totulu necunoscutu, fiendu-cá casuri sporadice s'au datu totu de a un'a, ci pentru-cá dimensiuni asia mari n'a luatú nice odata cá in tempulu nostru, nice asia indiferentu facia cu elu nu s'a aretatu publiculu nice odata cá in tempulu presente. In tempurile trecute toti concubinarii, si de altu-mintrule tare pucini, treceáu de infami si omeni fora onore in aintea publicului. Astádi inse stá lucrulu cu totulu altu-mintrule, fiendu-cá astádi concubinatalu in aintea unei pãrti a opiniunei publice mai nu se mai numera intre lucrurile deonestatorice.

Efectele rele, ce urméza din vitiulu concubinatalui suntu atátu de multe si atátu de mari, cátu in tempu mai indelungatu suntu in stare a ruiná si a nimici pre ori si ce poporu si pre ori si ce societate. Istori'a ne areta, cá la tote poporele si societátile immediatu in ainte de perirea loru, au luatú totu de a un'a vitiele secsuali, de cari se tiene si concubinatalu, una dimensiune ne mai audfta, prin ce s'au acceleratu caderea loru cu pasi repedi. Se cetésca ori si cine istori'a seculiloru celoru din urma ai Romei pagane si a Greciei antice, si va remané uimitu de dimensiunea si rafineri'a cea mare a vitiuriloru secsuali in tempulu acel'a? Si nice nu e mirare! Prin vitiele secsuali si mai cu sema prin a concubinatalui mai antáiu se clatina vietí'a familiara, care e fundametulu societatei, pana ce decadiendu cu totulu, decade si societatea. Cá ce léga pre concubinari de olalta in vietí'a familiara? Nemic'a alt'a decâtu poft'a carnala, care stingunduse dupa natur'a ei forte iute, si vietí'a familiara se stinge. De aci apoi se nasce fenomenulu acel'a tristu alu impiedecarei procrearei de prunci, fiendu-cá scopulu concubinariiloru de comunu nu este procreatiunea de prunci, ci poft'a sensuala, de unde de sine urméza, cá eli se silescu tare desu a delaturá ori ce efectulu alu convietiuirei loru, afora de multiumirea poftei sensuali. Statistic'a ne areta cá din una suta de concubinari abié douedieci de procente procreéza fii, precându chiaru din contra din una suta de casatorii legale abié douedieci de procente remanu fora prunci. Si efectulu acest'a singuru alu concubinatalui ar' fi de ajunsu pentru a pune pre cugete pre ori ce omu binesimftoriu.

Altu efectu nu mai pucinu tristu alu concubinatuului este, că concubinarii se enervéza totu din ce in ce mai tare, fiindu-că necurati'a la eli nu este restrinsa la nice una margine. Că ce-lu impiedeca pre unu concubinariu, cá se-si alunge concubin'a sa, deca s'a uritu de ea, seau si deca nu s'a uritu, ci numai simte simpatia mai mare facia cu alta persona cá catra concubin'a sa? Nemic'a! Că eli nu au lipsa se mai incépa procesu de divortiu. Si deca si a luatu pre alt'a, ce-lu impiedeca, cá se o alunge si pre acést'a, cá si pre cea de antâiu, si dupa ace'a pre a dou'a si a trei'a, si asia mai departe? Totu asia pote face si concubin'a. Din acést'a inse de sine urmeza una enervare si coruptiune, ce intre omenii casatoriti este cu totul necunoscuta. Efectului acestuia este a se ascrie, că preste totu suntu numai pucine femei, cari au avutu doi seau trei barbati, seau barbati, ce au avutu successive doue seau trei femei, desi casatorii suntu mai multe cá concubinate, inse concubine ce au avutu doi, trei, patru concubinari, si concubinari, ce au avutu totu atâte concubine, suntu forte multi, câtu prin unele locuri mai cá nu suntemu departe de tempulu acel'a, cându concubinele voru fi cá femeile din Rom'a pre tempulu decadintiei, cari nu mai numeráu anii dupa consuli, ci dupa barbatii, ce i au avutu.

Vitiula necuratiei inse, ce joca asia liberu in vietia concubinariilor, este isvorulu mai a toturozu vitiurilor si crimeloru. Preotii ce au practisatu multu prin institutete penitentiari (temitite) si au conversatu confidentialu multu cu celi osanditi atâtu in scaunulu penitentiei, câtu si afora de acel'a, au marturisitu, că celi mai multi condamnati au devenitu criminalisti in urm'a vitiului necuratiei. Ma insasi statistic'a areta, că considerandu lucrulu dupa proportiune, intre concubinari suntu multu mai multi criminalisti si transgressori decâtu intre celi casatoriti dupa lege. Afora de ace'a prin concubinatu tote virtutete familiare si sociali decadu totu din ce in ce mai tare, pana ce in urma disparu cu totul. Modesti'a, pudiciti'a, cumpetulu si alte virtutete frumose indesiertu le va cautá omulu printre concubinari. Ma nu numai cá disparu pre rendu tote virtutete, ci inca ce e mai multu, si mai reu, pre rendu pasiescu in loculu loru la midilocu vitiute contrarie toturoru virtutetiloru. Tote aceste inse suntu numai urmari naturali ale vitiului necuratiei concubinari. Virtutea castitatei si a cumpetului secsualu este nunumai cea mai delicata, ci este si scutul toturoru celoru lalte virtutete. Acést'a ni o areta insasi esperinti'a de tote dfele. Persone infrumsetiate cu virtutea castitatei seau a cumpetului secsualu suntu de comunu, ma mai fora esceptiune, decorate si cu una corona frumosa de mai tote celelalte virtutete. De aci de sine urméza, că decadiendu prin concubinatu virtutea castitatei si a cumpetului secsualu decadu cu ele si celelalte virtutete, acaroru scutu aveau se fia.

Deca inse se intempla, cá din unu concubinatu se se nasca si prunci, atunci si pote ori si cine intipui, ce crescere voru capetá atari prunci in atare aeru familiaru, si la tempulu seu apoi ce parinti de familia voru fi eli

insusi. Astu-feliu concubinatu lu cá una adevărata cangrena sociala si estinde efectele sale cele doreroase din generațiune in generațiune.

Din punctu de vedere religiosu inse efectulu celu mai funestu alu concubinatu lu este despretiurea mai antâiu a sacramentulu casatoriei, si dupa ace'a a religiunei întregi. Deca concubinariulu scie, cá Domnedieu a lasatu pentru vietî'a conjugala sacramentulu casatoriei, pre care elu lu despretiuesce, atunci conscienți'a lui se dedă totu mai tare a suportá ori si ce pecate fora de muștrare, sciendu si fora de ace'a, cá sufletulu lui este habitualu ingreunatu cu pecatulu curviei. Acést'a inse nu pote se dureze multu. Conscienți'a omenésca nu pote portá multu una atare sarcina, ci s'au si îndrêpta vietî'a, cá se se mantue de sarcin'a ace'a insupportabila, seau omora conscienți'a cu totulu, cá se nu-lu mai mustre, si atunci apoi decade totu mai afundu. Alternativ'a cea de antâiu, indreptarea vietiei inse se intempla forte raru. Cu multu mai desu se intempla alternativ'a cealalta, omorirea conscienței. Din caus'a acést'a si vedemu de comunu, cá concubinarii au depusu diosu tota religiunea, si nu mai credu nemicu, numai pentru cá se nu-i mai mustre conscienți'a pentru pecatele loru cele multe. Acest'a este procesulu celu naturalu alu reului. Concubinariulu au inceputu cu despretiurea sacramentulu casatoriei, si de acoló a mersu mai departe la despretiurea celorualte sacraminte, si a finitu cu despretiurea întregiei religiuni. Acei frați preoti, cari Domnedieu scie din ce cauza, nu desvolta zelu suficientu in sterpirea concubinateloru, se-si aduca aminte, cá deca acum concubinarii despretiuescu sacramentulu casatoriei, mai târđu voru despretiui tute sacramentele, si in urma insasi religiunea si pre elu ministrulu ei. In cetățile cele mari mai cu sema din Germani'a, concubinarii suntu aceia, cari neprimindu sacramentulu casatoriei, nice copii loru nu si-i mai botéza, ci remanu pagani, asia câtu din 100 prunci nascuti din concubinatu abié se boteza 5—10.

Amu amintitu numai cá prin trécatu efectele cele mai triste ale concubinatu lu, precátu ni a iertatu spatiulu. De alta data vomu vedé causele si midflocele ce aru fi a se luá in contr'a lui.

U . . . . .

Esplicarea psalmului 50 dupa P. Paulu Segneri.

Desceptanduse Davidu din somnulu letargicu, dupa-ce a vediutu si auditu in curtea sa amenintiarile lui Natan, sioptiturile nobililoru si principiloru, in cetate dorerea cetatieniloru, in provinciile vecine rîsulu si batjocur'a paganiloru, in ceriu drêpt'a resbunatoria a lui Ddieu armata cu fulgere depiendendu asupr'a capulu seu, nu-si aduce in ainte virtutle si meritele facute, nu-si areta maiestatea presente, ci tremurandu alerga la sinulu parintiescu, si se roga de man'a cea gratiosa alui Ddieu dîcundu: „*indurate spre mine Ddieule, dupa mare indurarea ta!*“ „Indurare“ seau mai bine misericordia se aréta catra cei miseri; pentru ace'a, cine nu se roga numai

pentru misericordia, ci pentru *mare* misericordia, acel'a trebuie că se afla în *mare* miseria. Dar' cum? Celu ce se roga, au nu e Davidu celu renumitu si gloriosu? Fora indoiala; inse ce-i folosesece glori'a deca e peccatosu? Singuru peccatulu e de ajunsu spre a face pre omu miseru, seau mai bine, singuru acest'a e, ce face pre omu miseru; „miseru face pre omu peccatulu“, se cetesce la proverb. c. 14, 34. pentru-că peccatulu lipsesce pre omu de Ddieu.

Unele specii de miseria le potu delaturá si omenii, precum, avutii seraci'a; medicii morburile, docentii nescienti'a. La peccatu inse nu ne remane alt'a .de câtu a ne intorce la Ddieu; pentru ace'a cându te affi in peccate, numai de câtu ti inaltea viersulu catra Ddieu, unuculu teu refugiu dicundu: „*indurate spre mine Domnedieule dupa mare indurarea ta!*“ Misericordi'a lui Ddieu se numesce mare a) in comparatiune cu misericordi'a omenesca carea e mica, .b) pentru-că ierta peccatele, inca si cele mari, c) pentru-că dá gratia si impedece relapsulu in peccate, si d) pentru-că tramite pre *Isusu Christosu* din ceriu spre a mantui pre omeni.

Considera acum, cum a abusat Davidu cu darurile cele inalte, ce i-lea datu Ddieu, si cum le a întorsu spre vatemarea donatoriulu seu! Elu a abusat *de vedi'a s'a cá rege*, pentru-că deca l'ar' fi lasatu Domnedieu la turm'a oiloru, s'ar' fi incumetatu elu vreodata se vatemate matrimoniulu personeloru inalte cu una cutezare neaudita? nu, nice odata! Elu o facu acést'a pentru-că a fostu rege. Elu abusa de *ratiunea* sa cea agera, pentru-că cu acést'a inventa atâtea midiloce fine de a ascunde inaintea poporului ambele crime pre timpu mai indelungatu. Elu abusa chiar si de *moralitatea sa propria, de blandetia*, onestatea si temerea de Ddieu, pentru-că pre faim'a lui cea buna, ce si-a castigatu-o pana atunci, *contá*, cumcá crim'a lui va remane ascunsa de tota lumea. Deci se nu te miri, deca Davidu cu una intonare potinte striga catra Ddieu: „*indurate spre mine Ddiule dupa mare misericordi'a t'a*“, dupa a *t'a*, nu dupa a altui'a, pentru-că unde se afla vre unu omu, care se ierte vatemarile, ce i s'au facutu cu armele sale proprie?

Nu e cu potintia se afe gratia unu comandante, care primesce dela regele seu, una suma mare de bani spre a conduce una oste, si apoi folosesece ostea condusa chiar' in contr'a regelui seu. Numai Ddieu e in stare *si in atare casu a dá gratia*, si o dá in fapta si neincetatu, pentru-că scie, că ni e imposibilu, candu lu vatemamu se nu-lu vatemamu cu *darurile sale proprii*. Aceste daruri se afla in unii mai mici, in altii mai mari, si in proportiunea marimei loru cresce si greutatea vinovatiei aceluia, care peccatuesce.

Nu trebuie se trecemu cu vederea *parerea acelor interpreti eruditi cari afirma*: că Davidu sub cuventulu „*misericordia*“ a intielesu pre Mantuitorulu *Isusu Christosu*, pentru-că altucum, se vedeá cu totul pierdutu. Cine nu scie, că insusi *Isusu e misericordi'a*, ce Ddieu adese ori cu cuvinte esprese a promis-o parintiloru stravechi, *si cá acést'a e, ce au doritu-o si asteptatu-o eli cu atât'a credintia viua?* de ace'a dice Davidu in ps. 58, 21: „*Ddieulu meu,*

misericordi'a mea". Cându mani'a lui Ddieu ajunse culmea pentru reutătile cele multe, ce le suferă maicstacea divină din partea omenilor, ce facu atunci? Si-revocă în memoria asă dîcundu *misericordi'a*, ce a promis-o genului omenescu, si prin ace'a se imblăndi. Ma se scie, că *mani'a lui Ddieu* s'a impacatu si prin amintirea unoru sierbi credintiosi, cum a facutu Moise pre muntele *Sinai* cu ocasiunea vitielului de aur, dîcundu: „*aduti aminte Domne de Avramu, Isacu si Jacobu sierbii tei!*“ Fienducă tote aceste i-erău binecunoscute lui Davidu, asă nu pote fi indoială, că si elu a voitu se amintesca aci în aintea lui Ddieu despre acést'a *misericordi'a*, spre a capată în modulu acést'a iertare dela Ddieu. Deci cându recitezi psalmulu acést'a, aduti aminte de *misericordi'a* acést'a, pentru-că „*la Domnulu este misericordi'a*“, numai ea este, prin care ne potemu speră salutea noastră eterna, si fora de dens'a a apusu totă sperarea noastră.

„*Si dupa multimea îndurarilor tale, sterge fora-delegea mea*“. Dar' pentruce se roga Davidu de „*multimea îndurarilor lui Ddieu*“? Pentru-că are multe de pecate. Ce distingere este între „*îndurare si misericordi'a ori mila*“? În sensulu Santeloru carti biblice distingere e ace'a, ce se afla pretotindenea între „*potere ori facultate*“ si „*faptele purcese din ace'a potere*“, seau între „*habitu si actu*“, asă cătu *misericordi'a* este isvorulu, *îndurările* suntu riurile, ce curgu în tote partile. „*Te voiu logodi mie în misericordi'a si în îndurari*“ dîce Ddieu la prof. Osea c. 2, 19; în *misericordi'a* căci acést'a e facultatea; în *îndurari*, căci aceste suntu faptele. Suntu omeni cari *sintiescu*, compatînescu facia cu deapropelu loru, cându acést'a se afla în *miseria si lipsa*; inse desi-lu vedu flamandu, înghiatiatu de frigu si suferindu alte calamitati, totusi nu se potu determină ai întinde mâna de ajutoriu ori ai dá curundu unu banuti. Acestia au *misericordi'a* în internulu loru, ce'a ce nu se pote negă; dar' ce folosu deca nu au *îndurari*?

Pentru ace'a nu fora temeiu dîse prof. Zahari'a catra Judeii avari în c. 7 v. 9: „*aretati misericordi'a si îndurari unulu fia-care catra fratele seu!*“ Êr' regele profetu în ps. 102, v. 8 dîce: „*milostivu si înduratu e Domnulu*“; „*milostivu*“ e cu privire la simtiementu, „*înduratu*“ cu privire la fapt'a corespondietoria simtiementului; că fia-cine se scie că Ddieu *poterea* de a face bine nu o lasă se remana amorfă, ci voesce că se fia activa pururea.

Adeverulu acést'a vine în ainte la *iertarea pecatelor*. De securu indeplinește Ddieu aci *ce'a mai mare fapta* a *misericordiei*; si totusi fapt'a acést'a nice odata nu se afla *singura*, ci Ddieu voesce, că se fia concomitată de multe altele.

Prim'a fapta a *misericordiei* stă în *iertarea unei vetamari forte nedrepte*, prin ace'a înceta Ddieu alu mai consideră de inamicu, pre acel'a ce i-a facutu reu.

A dou'a fapta stă în *impartasirea darului santitoriu*, prin ace'a începe Ddieu a tractă éراسi că pre amicu ma chiaru că pre fiu pre penitentele vatematoriu alu maiestatiei sale.

de iute dela *densulu*, atunci nu se pote determiná, care din doue ajunge mai curundu: ore *misericordi'a* spre a mantui pre peccatosu, seau *dreptatea* spre alu nimici. Câte odata premerge *misericordi'a* cá si la lotrulu de pre cruce, de alta data *dreptatea* cá si la Anani'a si Saphir'a. (Va urmá).

Serbatorile nasterii Santului Ioanu Botezatoriulu si a Mantuitoriului nostru.

Este unu principiu frumosu alu Santei baserici amintitu dejá si in colonele foiei nostre, cá totu ritulu basericescu manifestatu in ori si ce direptiune contine in sine credinti'a basericei esprimita in simbole rituali. Principiulu acest'a frumosu l'a aplicatu s. baserica cu multa intieptiune si in dispuzetiunile sale cu privire la tempulu, in care cadu serbatorile ei. Cu deosebire a aplicatu s. baserica principiulu acest'a la tempulu, in care a dispusu, cá credintiosii se serbeze nasteria Santului Ioanu Botezatoriulu si a Mantuitoriului nostru, precum vomu vedé in sirurile urmatorie.

Este cunoscutu din Santele Evanghelii, cá Santulu Ioanu Botezatoriulu s'a nascutu cu un'a diumetate de anu, va se dica cu siese luni inainte de Mantuitoriulu nostru. Acum s. baserica serbéza nasteria Mantuitoriului nostru in 25 Decembre. Ce a fostu dara mai rationabilu decâtu cá s. baserica urmandu cuvintelor Santei Scripturi se dispuna, cá credintiosii se serbeze nasteria Santului Ioanu Botezatoriulu (Sunzuenele) cu siese luni inainte de nasteria Mantuitoriului. Si s. baserica asia a si dispusu, căce precum ni este cunoscutu nasteria Santului Ioanu Botezatoriulu se serbéza in 26 Juniu, va se dica chiaru cu siese luni inainte de serbatori'a nasterii Mantuitoriului nostru ¹⁾.

Inse s. baserica a avutu si alte ratiuni mistice forte frumoase, pentru cari a dispusu, cá serbatorile aceste doue se cada chiaru in dilele acele, va se dica a Mantuitoriului in 25 Decembre si a Santului Ioanu Botezatoriulu in 26 Juniu. Anume, este cunoscutu, cá s. Ioanu Botezatoriulu este celu din urma representante divinu a Testamentului vechiu, din care cauza si dice Mantuitoriulu despre elu, cá *celu mai micu intru imperati'a lui Ddieu (adecă in Testamentulu nou) mai mare decâtu elu este*. Inse fiendu-cá elu a fostu Premergatoriulu Mantuitoriului nostru, de ace'a incependu dela nasteria lui, Testamentulu celu vechiu trebuia se scada. Din contra Mantuitoriulu nostru este representantele *κατ' ἐχολήν* alu Testamentului nou. De ace'a incependu dela nasteria Lui Testamentulu nou avea se crésca. Acest'a o a esprimatu insusi s. Ioanu Botezatoriulu, candu a disu: *Lui (va se dica reprezentantului Testamentului nou) i se cade a cresce, éra mie (representantului Testamentului vechiu) a me miciorá*. Din caus'a acest'a s. baserica a dispusu serbatori'a nasterii Santului Ioanu Botezatoriulu in 26 Juniu, va se dica in solstitiulu de vera, de candu diu'a incepe a scadá, precum cu nasteria Santului Ioanu Botezatoriulu a inceputu a scadá lumin'a cea debila a Testamentului vechiu. Din contra nasteria Mantuitoriului nostru a dispusu se se serbeze in 25 Decembre in solstitiulu de iérna, candu dfu'a incepe a cresce, precum prin nasteria Mantuitoriului nostru lumin'a cea poternica a Testamentului nou a

¹⁾ Serbatori'a nasterii Santului Ioanu Botezatoriulu nu a puso s. baserica pre 25 Juniu, pentru-cá atunci intre 25 Juniu si 25 Decembre ar' fi un'a diumetate de anu si un'a di, fiendu-cá intre 25 Juniu si 25 Decembre suntu 3 luni cari au 31 de dile, precandu dela 25 Decembre pana la 25 Juniu desi suntu patru luni de cate 31 de dile, dara totusi acolo este lun'a lui Februaru numai de 28 de dile.

A trei'a fapta stă în reinnoirea *darurilor, ajutorieloru si vertutiloru* impreunate cu grati'a santitoria, cari tote se au catra gratia, cá radiele catra sore, seau cá riurile catra isvoru.

A patra fapta stă în restituirea dreptului la ereditia fericirii ceresci.

A cinci'a fapta stă în *redesteptarea totururu meriteloru*, cari au disparutu seau amortitu la prim'a ivire a pecatului.

A sies'a fapta stă în *inmultirea gratiei*, adeca în *concesiunea unei gratie*, ce e mai mare, de câtu ace'a, ce o posedea peccatosulu în ainte de peccatu. Pentru-că seau se justifica peccatosulu prin una *confrangere perfecta*, si atunci i versa Ddieu afora de grati'a precedinte, inca ace'a multime a gratiei, carea corespunde în proportiune derepta cu meritulu acelei contritiuni; seau se justifica prin *s. sacramentu*, la care e de ajunsu si o confrangere imperfecta, si atunci érasu i-versa Ddieu, afora de grati'a prima, inca ace'a inmultre a gratiei, carea provine din *eficacitatea sacramentului*, dupa cum e mai multu ori mai pucinu dispusu si pregatitu primitoriulu. Fiendu-că tote aceste fapte ale misericordiei divine i erau bine cunoscute lui Davidu din inspiratiune divina, de ace'a adause: „*si dupa multimea indurariloru tale sterge foradelegea mea!*” Inse „foradelegea” numai Ddieu o pote sterge, precum insusi dice la Isai'a 43, 25: „*eu sum, eu sum, care stergu foradelegile tale pentru mine (pentru misericordii'a mea) si de peccatele tale nu-mi aduce aminte (că se le pedepsescu).* Acést'a inse o face Ddieu atâtu de usioru, precum imprastie ventulu norii, căci asiá dice la Isaia 44, 22: „*am stersu cá unu noru foradelegile tale, si cá o negura peccatele tale.*” Norii suntu peccatele grele, cari acoperu privirea sorelui eternu, producu fulgerile si tunetele maniei lui Ddieu, si ne separeza de ceriu si cele ceresci; *negurele suntu*: peccatele veniali, cari ne recescu si ne aducu *obscuritate*. Ér' Ddieu nu sterge peccatele de câtu prin *penitentia*, de ace'a ne provoca S. Petru în fapt. Ap. 3, 19: „*faceti penitentia si ve intorceli, cá se se sterga peccatele vostre!*” Aci avemu a ne mai notá, că e alt'a a se intorce cineva *confrantu la misericordii'a divina* dupa peccatu, cum fecera Davidu, S. Paulu si Magdalen'a, si alt'a, a *peccatui*, pentru-că mai tardiu stă deschisa calea la misericordii'a divina. Ce'a de antâiu insemna a voi, cá Ddieu se ierte peccatulu, a dou'a a voi, cá Ddieu se protega peccatulu; acést'a din urma nice odata nu se pote intemplá. De aci se pote intielege, pentru ce se roga psalmistulu: „*dupa multimea indurariloru tale, sterge foradelegea mea.*” Elu nu dice: *sufere: foradelegea meu, ci stergeo!*

Contra-veninurile suntu facute spre a vindecá inveninarile, inse nu ale *facilitá*. Asia dar' cine merge se iriteze viperile, pentru-că în totu tempulu porta contra-veninu în posunariulu seu, acel'a merita, cá se-lu ajunga mai curundu veninulu în anima, de câtu mân'a în posunariu. De ace'a forte nimeritu dice intieptulu Sirachu la c. 5, v. 6 si 7: „*se nu dicei, indurarea lui este mare, va curati multimea peccatorulu miele; pentrucá indurarea si mani'a dela elu este.*” Ai priceputu acést'a? deca *mil'a si mani'a* vinu intru o forma

inceputu a cresce. Astufeliu serbatorile aceste doue in cele doue solstitii de vera si de ierna predica credintiosiloru in continuu relatiunea Santului Joanu Botezatoriulu facia cu Mantuitoriulu nostru si a Testamentului vechiu facia cu celu nou.

Pote din aceste se veda ori cine, cu ce tactu finu se porta s. baserica in statorirea serbatoriloru.

La cestiunea revisiunei cãrtiloru basericesci rituali.

De unu tempu in coce foile romanesci se ocupa tare multu cu cestiunea revisiunei si retiparirii cartiloru basericesci rituali. Intre multele lucruri, ce s'au scrisu cu privire la cestiunea acest'a, mai insemnata pentru noi este impregiurarea, cã unele foi numite ortodocse si au esprimitu dorinti'a, cã episcopatulu romanu ortodocsu in revederea cãrtiloru rituali se consulteze si episcopatulu nostru greco-catolicu, fiendu-cã cãrtille acele se folosescu si in baseric'a nostra. Nu ne este cunoscutu, cã dorinti'a acest'a se fia aflatu resunetu si la episcopatulu ortodocsu din Romani'a. Ma dupa ce amu vediutu, ce alarmu a facutu episcopatulu ortodocsu din Romani'a, pentru-cã cu scirea si invoirea guvernului, in care potu se aiba tota increderea, s'a infientiatu una misera Metropolia catolica in Bucuresci, nice nu mai potemu crede, cã una atare dorintia va fi imbratsiata de episcopatulu ortodocsu, desi noue de altumintrule nu ne pare de locu reu, fiendu-cã baseric'a nostra si fora de ace'a din consideratiuni forte grave nu ar' poté luá parte la atari consultãri¹⁾. Cã mai antãiu abstragundu dela alte consideratiuni mai momentose dogmatice, noi suntemu una minoritate mica facia cu baseric'a romana numita ortodocsa, si asia vocea nostra nu ar' cumpani nemica in atari consultari, si in urma ni s'ar' impune nesce cãrtille rituali, la acaroru revedere noi numai cu numele amu conlucratu.

Afora de ace'a cãrtille nostre cele mai multe suntu dejã revediuete si edate cu litere latine. In cãrtille aceste revediuete si edate de noi s'a formatu dejã una limba curata romanescã si una multime de termini buni si frumosi, cari suntu dejã impamenteniti in baseric'a nostra. Baseric'a numita ortodocsa are inse se faca de abié acum inceputulu. Astu-feliu noi, cari amu percursu

¹⁾ Ce ne a dorutu mai tare in decursulu alarmului acestuia a fostu, cã unele foi incepueru a acusá pre Parintele celu bunu alu toturoru natuniloru, Pap'a Leonu XIII, cã elu impinsu de una politica ostila natiunei nostre ar' fi infientiatu miser'a ace'a Metropolia. Noi scimu cã guvernele civili potu se aiba diverse politice, inse Capulu Santei nostre Baserici — despre ace'a asecuramu pre ori si cine — nu are alta politica de câtu mantuirea sufletelor, si natiunea nostra o imbratsiieza cu aceasi iubire, cu care imbratsiieza pre ori si care alt'a. Din incidentulu Metropolitiei din Bucuresci, Melchisedecu episcopulu dela Romanu a compus unu tractatu istoricu despre nasuintele Romei de a unu pre Romani cu baseric'a catolica. Noi inca nu amu vediutu tractatulu acest'a. Foile ortodocse inse lu lauda de totu tare, si printre sire se vede, cã nasuintele Romei acól suntu descrise cu colorile cele mai negre. Nu scimu, ce a scrisu in tractatulu acel'a episcopulu Melchisedecu, de altumentrile barbatu tare erudit si cunoscutu de singurulu barbatu basericescu in Romani'a, care scieá pretiui baseric'a catolica si meritele ei pentru omenime dupa adeveru si dreptate. Noi scimu cã nasuintele Capului Santei baserici de a unu pre Romani au fostu totu de a un'a blande si pacifice, era principii Romaniei si a Moldovei mai toti s'au portatu cu simpatia facia cu baseric'a catolica, si pote s'ar' fi si unitu, deca Patriarhii resaritului n'ar' fi cutrieratu totu meru tierile loru semenandu ura facia cu Rom'a. Simpatia acest'a câte odata luá facia tare atragutoria. Asia principele Romaniei Neagoe Basarabu a mersu asia departe, câtu a cerutu binecuventare pentru sine si pentru fi sei dela Pap'a Leonu X, care lu numesce: *filii mi Basaraba* era pre fi lui: *dilectos filios*. In faci'a acestor'a nu intelegemu: cum va fi potutu dá Episcopulu Melchisedecu nasuinteloru Romei una colore atãtu de negra.

dejá una cale lunga in cestiunea acést'a, nu potemu se ne intorcemu indaraptu si se mai percurgemu inca odata dela inceputu calea, ace'a la olalta acum cu baseric'a ortodocsa, carea pote cá va luá alta direptiune. Era ce atinge midilocoale material, noi, ce e dreptu, suntemu pucini, inse cu tote aceste avemu doue tipografie basericesci cu avere frumoasa si ajustate dupa tote cerintiele moderne, in cari ne potemu tipari si singuri cártile basericesci, fora cá se fimu avisati a ne acompaña cu altii. La aceste se mai adauge si cestiunea ortografica. La noi in adeveru s'a impucinat tare numerulu etimologiloru celoru radicali, si tare multi au devenitu multu mai moderati. Inse cu tote aceste noi nice odata nu amu ff aplicati a primí in cártile nostre basericesci ortografi'a ace'a nelogica fonetica cu una gramada de pene si code, de carea se foloscesce baseric'a numita ortodocsa, si acést'a pentru-cá ortografi'a etimologica respira in tota literatur'a nostra basericesca, si prin urmare nu potemu si nu voimu se facemu tabula rasa cu totu trecutul literaturiei nostre basericesci. Baseric'a numita ortodocsa nu voiesce se auda de etimologia pote chiaru pentru-cá s'a desvoltatu la noi. Astu-feliu in privinti'a ortografiei nu amu poté ajunge nice odata la concordia.

Inse pre langa motivele aceste de oportunitate mai suntu si alte motive multu mai momentose dogmatice, pentru cari noi nu amu poté face cauza comuna cu baseric'a numita ortodocsa in revederea si edarea cártiloru basericesci. Este cunoscutu, cumcá cártile rituali contienu credinti'a basericeii. Din care cauza si trebue se fimu cu mare luare aminte la revederea loru. Si noi si avemu instructiunea nostra dela Rom'a, dupa care avemu se ne ingrigimu de revederea cártiloru basericesci, cá ele se fia una oglinda fidela a credintiei. De instructiunea acést'a noi nu voimu se ne abatemu cu nice unu pretiu, ori ce va ff.

Desi amu dori, totusi nu credemu, cá baseric'a numita ortodocsa ar' ff aplicata a primí instructiunea acést'a de basa la revederea cártiloru rituali. Afora de ace'a noi tienemu totu ritulu orientalu desvoltatu pana la Cerulariu. Ce s'a facutu inse dupa Cerulariu in ritu, ace'a nu ne trebue. Din caus'a acést'a noi in mineele nostre intre altele nu primimu de locu multimea ace'a de santi muscanesi si grecesi de dupa Cerulariu, cari nu au mai fostu in comuniune cu baseric'a nostra, si cultulu loru inca l'amu eliminatu. Ma in loculu Mineeloru ni amu facutu unu Antologiu curatitu de tote lucrurile de genulu acest'a. Dupa ace'a noi in ritulu nostru nice din ainte de Cerulariu nu primimu lucrurile acele, ce suntu in contr'a credintiei catolice. Asia cá se tacemu de altele, noi de si le mai tienemu prin cárti cá pre nesce relicuie triste, totusi nu mai folosimu rogatiunile acele de binecuventari preste lucrurile, in cari au caditu ceva spurcatu, si cari s'au introdusu cá totu atâte Judaisme dupa sinodulu alu doile Trulanu, pre care baseric'a nostra nu l'a recunoscutu nice o data, cá in legea noua nu mai este nemicu spurcatu, ci tote suntu curate. Asemene noi nu potemu primí rogatiunile si repetirea formala a mirulu la celi ce se reintorcu in baserica, care este prescisa dupa Metodiú in Euchologiu, fiendu-cá dupa credinti'a nostra mirulu conferitu de eretici este validu. Suntu aceste totu atâte lucruri, cari nu ne lasa se facemu cauza comuna in revederea cártiloru rituali cu cei ce au alte vederi in privinti'a acést'a.

Cestiunea cea mai grea inse la una revedere si edare comuna a cártiloru rituali se nasce din pusetiunea cu totul diversa a basericeii nostre de baseric'a numita ortodocsa. Baseric'a nostra unita este una parte a unei basericeii estinse preste totu pamentulu, a basericeii catolice, care vighiáza cu atentiunea cea mai mare asupr'a unitatei in credintia. Noi dela unitatea acést'a in

credinția nu voim să ne subducem cu nici un pret, dar am fi gata să suferim ori și ce, decât să ne abatem și numai una cîrta de la credința noastră. De aci de sine urmăm, că la revederea cărților noastre rituale, măsimă noastră trebuie să fie credința noastră a bisericii universale, și prin urmări noi avem să ținem în aceluși, că credința noastră să se ogîndească în toate cărțile noastre.

Cu biserica numită ortodoxă stă lucrul cu totul altmîndru. În ea încă se vorbește de unitate în credință. Inse fiindcă ea neavînd un centru comun nu poate veghea spre unitatea noastră, și însăși unitatea în credință este mai multă ideală decât reală. Prin Rusia p. e. se propun prin școli lucruri de credință în multe privințe diverse de cele ce se propun între Romani, Greci, Bulgari și Serbi. Era spre la Romani numită ortodoxă în multe privințe au intrat erori calvinice, spre cari de sigur că ar voi să se învîrască și în cărțile rituale. Atari cărți rituale apoi noue nu ne trebuiesc cu nici un pret. Afară de aceia articlii celi mulți de credință cu privire la antropologie și charitologie creștina în biserica numită ortodoxă până în ziua de astăzi încă nu sînt definite, fiindcă cele 7 sinode ecumenice, ce le recunoaște ea, nu s'au ocupat încă de locul cu el. Teologii romani numiți ortodoci afară de celi din Bucovina, cari altmîndru sînt superiori tuturor celorlalți, cîndu este vorba de articlii acestea, se ajută de comun cu opuri și idei protestante, cari de sigur că le ar străcură și în cărțile rituale. Atari cărți rituale noue erau să ne trebuiesc cu nici un pret.

Spre lângă aceste noi avem exemplarele originale grecești revedute după manuscrisele cele mai vechi și aprobate de Roma, după cari ne îndreptăm în revederea cărților bisericești. Originalele grecești inse neaprobate de Roma sînt în multe privințe adulterate de Grecii de după Cerulariu, precum se poate vedea mai cu seamă în Pentecostariu. Ortodocșii ar voi să le urmeze spre aceste, la ce noi nu ne am învîrască nici cîndu.

Noi avem în cele patru dieceze barbată destulă de cultură teologică înaltă, versată în filologie română și în limbă greacă și slavă, cu cari ne putem folosi în revederea pucinelor cărți bisericești, ce încă nu le am tipărit cu litere latine, și așa nu sîntem avisati în privința noastră spre nici un ajutoriu. Era din punctu de vedere național, credem, că se poate bucura ori și cine, vedîndu că și una biserica așa mică ca a noastră încă este în stare afară de nici un ajutoriu să rezolvă una problema așa grea, cum este revederea cărților bisericești. Mai în mare parte o am și rezolvit deja.

În urma revederea cărților rituale este un lucru sacru. Axiomă noastră sună *Sacra sacre sunt tractanda*. Prin urmări noi avem să le revedem după credința noastră, și nu putem face de locul cauza comună cu nimine, care lepadă credința noastră. Că Romani ne am bucura pentru aceia totuși cîndu am vedea ori și unde progresu limbic, și am vedea limbă noastră, cea dulce românească curățită de strainismii celi mulți gramatici și sintactici cum este în mare parte la noi curățită deja.

Noi știm securu, că episcopatul ortodox nu se va pune spre odată în contielegere cu alu nostru pentru revederea cărților bisericești, și pentru aceia spre nici un reu. Numai unele foi s'au exprimat în direcțiunea noastră. Pentru aceia am dat și noi răspunsul nostru, că se nu ni se mai impută, că spre nici un reu nu am răspuns, precum ni s'a imputat deja.